

TACÓ AMB MIRADA PRÒPIA

**UNA HISTÒRIA DE MOLTES LLUITES.
I LA LLUITA PER CONSTRUIR LA NOSTRA HISTÒRIA**

TACÓ AMB MIRADA PRÒPIA

**UNA HISTÒRIA DE MOLTES LLUITES.
I LA LLUITA PER CONSTRUIR LA NOSTRA HISTÒRIA**

Primera edició: Maig 2014

© **Dels textos:** Laura Marín, periodista

Amb la col·laboració del grup motor del projecte:

Rosa Català, Carme Feliu, Rosa Mansilla, Montse Teruel i Alfredo Villa.

Projecte gràfic-disseny: Àlex Silvestre

Correcció del text: Trinitat Gilbert

Coordinació: Regidoria de Convivència i Equitat

Amb el suport de l'Associació de Veïns del Tacó,

Regidoria de Participació i Centre Cívic Tacó

© **De les imatges:**

Arxiu Comarcal del Garraf. Fons Fotogràfic Municipal

Arxiu Comarcal del Garraf. Fons Fotogràfic Ramir Horro

Fotografies cedides pel veïnat del Barri del Tacó

© **D'aquesta edició (incloent-hi el disseny):**

Regidoria de Convivència i Equitat

Ajuntament de Vilanova i la Geltrú

Casa Olivella

Plaça de la Vila, 12

Imprès Gràfiques El Campanar

Dipòsit legal:

Agraïments a la col·laboració de:

Montse Agramunt, Antonio Abenza, Magdalena Abenza, Carme Almela, Olvido Amores, Salvador Bernadó, Naima Bouzbita, Consuelo Cañizares, Manuel Carrillo, Vicenç Cases, Griselda Castelló, Carme Crous, Beatriz Cuenca, Saloua Chriyaa, Jordi Delgado, Família Luque Reina, Emília Garcia, Fernanda Garcia, Maria Ángeles García, Enric Garriga, Maria González, Rafael Herrada, Graciano Iglesias, Octavi Lorente, Jordi Llobet, Maite Martin, María Martínez, Nieves Martínez, Teresa Martínez, Cristina Melgarejo, Vicente Muñoz, Miquel Orriols, Pere Pérez, Violeta Piqué, Jordi Porras, Camil Queraltó, Antonio Robles, Miquel Robles, Paco Robles, Antonio Rubira, Juanjo Rubira, Juan Romero, María Ruíz, Alejandrina Sánchez, Dolores Sánchez, Miguel Sánchez, Pedro Sánchez, Antonio Villa, Dolores Villar, Rosario Villar.

Presentació	9
L'impuls creador del barri: la immigració	11
El nom, la ubicació i els orígens del barri	15
La urbanització del barri	22
Evolució de l'economia en un barri emprenedor	25
Evolució de les comunicacions	28
Equipaments de barri, espais de relació i de proximitat	31
L'Escola	32
El Centre Cívic	34
Equipaments propers	39
Un entorn social canviant	39
Les creences i la seva presència al barri	41
Les festivitats, lleure i esports	45
Les lluites reivindicatives	52
Un nou traçat per a l'autopista del Garraf	52
La contaminació del Griffi	53
La pressió del cementiri municipal	57
Un futur ple de reptes i possibilitats	58
Bibliografia	61

Em plau presentar-vos *Tacó, amb mirada pròpia*. Una història de moltes lluites. I la lluita per construir la nostra història. El volum que teniu a les mans ens acosta als orígens, al desenvolupament i a la construcció de la personalitat del barri del Tacó, un indret molt característic i especial de la nostra ciutat.

Aquesta publicació, llargament esperada pels veïns i veïnes, forma part d'un projecte més ampli, *Tacó amb mirada pròpia*, nascut del desig i l'interès per compartir la història viscuda i recuperar la memòria del barri. A més a més d'aquesta publicació, s'han creat una exposició gràfica i un mapa digital virtual, que conté arxius multimèdia del veïnat i esdevé un passeig pels records i les vivències més rellevants. Tot plegat ha estat possible gràcies a la participació de persones de totes les edats i orígens, que han posat en valor la riquesa de la diversitat de testimonis i experiències.

Projectes d'aquest tipus són una eina de col·laboració i reconeixement mutu, que reforça el sentiment de pertinença i ens fa comprendre que la vida de la ciutat depèn sempre de l'esforç comú i de la voluntat de tirar endavant de totes les persones que en formem part. Els petits passos que ens han dut fins aquí mostren el tarannà de la nostra ciutat, que sempre ha sabut sumar maneres de fer i de viure, perquè ha integrat la diversitat de llengües, creences, tradicions i costums, fins al punt de conformar un mosaic ric, viu i canviant.

Aquest volum és una primera ullada descriptiva de la creació d'un barri, del seu entorn social, de la vida quotidiana de les famílies i d'altres aspectes essencials per a la seva configuració. No és només una aproximació històrica, és molt més, perquè esdevé una recopilació en què es fa palesa una gran càrrega emocional, que es desprèn de les vivències i els testimonis de vilanovins i vilanovines. Tot plegat ens apropa al passat per poder mirar cap al futur del barri i, en general, de la ciutat.

El nostre desig és sumar, contribuir que entre totes les persones, entitats i col·lectius continuem construint una ciutat, un espai de convivència que afavoreixi la cohesió i reforci el benefici de la diversitat. En aquest sentit, faig arribar el meu agraïment a totes i cada una de les persones que han col·laborat a fer realitat aquest recull de vivències, i molt especialment al paper que ha tingut l'Associació de Veïns del Tacó en l'elaboració d'aquest document.

Us convido, doncs, a gaudir d'una lectura interessant que, de ben segur, no us deixarà indiferents i us endinsarà en la història del Tacó.

Neus Lloveras i Massana
Alcaldeessa de Vilanova i la Geltrú

Tacó, amb mirada pròpia

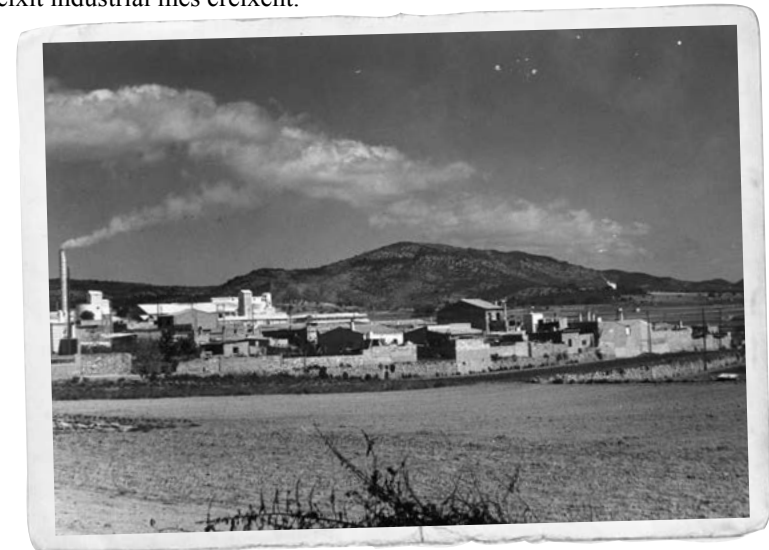
Una història de moltes lluites. I la lluita per construir la nostra història.

A totes aquelles persones que van lluitar per fer realitat el seu somni i van construir una nova realitat, un nou barri, una gran família...que fa història, la nostra història.
Gràcies

L'impuls creador del barri: la immigració

El barri del Tacó, un nucli construït als afores de la ciutat, va néixer en uns anys de depressió econòmica i social de postguerra, en ple franquisme, en una Espanya que veia com la població rural de territoris latifundistes emigrava a territoris més urbans i industrialitzats que oferissin oportunitats de supervivència i de futur.

A Catalunya, aquest moviment migratori va ser especialment intens i, entre 1940 i 1975, es calcula que 1,8 milions de persones, procedents fonamentalment d'Andalusia, Extremadura, les dues Castelles i d'Aragó, van establir-se al voltant de les grans ciutats catalanes del moment, especialment a la demarcació de Barcelona. En aquest sentit, Sabadell, Terrassa, Badalona, Santa Coloma de Gramenet i Sant Boi van ser els municipis que van experimentar més intensament el nou fenomen, però també Vilanova i la Geltrú, que en aquell moment forma part de les ciutats amb un teixit industrial més creixent.

*Imatge del barri del Tacó, des del cementiri municipal. Foto: Arxiu Comarcal del Garraf.
Fons fotogràfic Municipal*

El procés de reconversió, mecanització i modernització agrària va deixar sense feina molts pagesos i aquests van veure en l'emigració la possibilitat de trobar una ocupació que ja no existia en els seus llocs d'origen. Justament per aquests factors, Vilanova i la Geltrú va experimentar ritmes de creixement poblacional força intensos entre els anys cinquanta i seixanta, fins al punt que van arribar al 50% de població immigrant sobre el total. Les províncies espanyoles amb més forta emigració a Vilanova i la Geltrú van ser Múrcia, Almeria i Jaén, segons les estadístiques municipals.

En aquest context, neix el barri del Tacó, un nucli petit en extensió i en població, però gran en esperit, amb una rauxa hereva de les lluites socials, culturals i econòmiques que han configurat la seva història i que han creat un sentiment de pertinença i de barri que no és gaire habitual en altres nuclis de població de la mateixa ciutat. Les cròniques de l'època recullen el fet de l'aparició dels nous vilanovins del nord: **“Representan este fenómeno moderno de atracción que ciertas ciudades ejercen sobre los núcleos del campo, y, en el caso de nuestra ciudad, representan algo más importante: una profunda revisión en el seno de nuestra íntima y vieja personalidad, pues, queramos o no queramos, la huella de estos hombres sobre nosotros o sobre nuestros hijos, se dejará sentir.** (José M. Freixa, ‘Murcia Chica’, publicat al Diario de Villanueva del 27 de febrer de 1954).

12

Escena de la construcció d'un habitatge a càrrec dels mateixos veïns. Foto: Magdalena Abenza

*Imatge de la carretera de Vilafranca, des de l'esplanada de la cimentera Griffi.
Foto: Arxiu Comarcal del Garraf. Fons Fotogràfic Municipal*

Una mostra d'aquest fenomen és el cas de la família Rubira Pérez, que va arribar al barri del Tacó als inicis dels anys 60 des d'un poble miner d'Almeria, Bacaes. A la mina de ferro treballava el pare, però quan va arribar l'hora que el fill més gran s'hagués d'incorporar a la feina i entrés a la mina, el cap de família va decidir buscar un futur millor per als seus a Catalunya, on ja havien marxat alguns familiars. Tot i que la primera destinació va ser Terrassa, ni la feina ni les possibilitats d'habitatge van convèncer la família, que es va traslladar al Tacó gràcies a l'hospitalitat d'un cosí, que li va buscar una habitació de lloguer des d'on provar sort en una terra nova i des d'on van poder construir-se un habitatge. I és que l'efecte crida que van exercir les primeres persones que van arribar, en relació a les seves famílies i paisans, ha estat clau en la configuració del barri: no només el preu més assequible dels solars va fer que es concentrés bona part de la immigració a la mateixa zona, també el boca-orella va afavorir-ne el creixement i la necessitat del caliu enyorat d'aquelles persones que ho abandonaven tot i que intentaven trobar el que els era estimat i conegut per emprendre una nova vida.

Aquesta és només una anècdota personal, però reconeguda a la majoria de cases: famílies senceres abocades a la construcció d'un somni, una nova llar, lluny dels seus, en un territori nou, a la recerca d'un futur millor, amb l'esperança posada en la prosperitat que prometia la industrialització... Són històries agredolces, records feliços per la nostàlgia del temps i per l'enyorança dels qui no hi són i que intenten defugir de la duresa d'un temps de necessitat i precarietat.

13

*Escenes familiars del veïnat.
Fotos: Família Pérez Abenza,
Família García Rivera i Miguel Sánchez*

El nom, la ubicació i els orígens del barri

La impossibilitat que Vilanova i la Geltrú generés habitatges per a unes onades continuades i intenses de persones immigrants és un dels factors en el qual se sosté la creació d'un nou nucli que es va començar a configurar a l'anomenada pujada del Tacó, a finals de la dècada dels quaranta, entre el cementiri i la, llavors, Ilunyana fàbrica Griffi. L'antiga masia del Tacó va donar nom al barri, que va néixer al camí de pujada a la sínia, una de les que abastia d'hortalisses el mercat de Vilanova i la Geltrú, com ho feien en aquell temps La Piera, el Llimonet, la masia Torrents o la masia del Carro. Precisament, el topònim de Tacó el dona el renom amb el qual es coneixia la família Urgellès, pels voltants del 1739, com recull el llibre *Els carrers de Vilanova i la Geltrú: L'expansió del segle XX* (Vicenç Carbonell, Alfred Castells, Josep Sabater. Any 1991). La família Tacó era propietària de terres de conreu que hi havia a la partida de la Torre del Mestre, coneguda ara com la torre de l'Onclet i veïna de la de Crespellins, que és on físicament es va aixecar el barri, i es va configurar inicialment a l'entorn del carrer de la Fuensanta, i va quedar delimitada en aquella època per la carretera de Vilafranca, el cementiri, la fàbrica de ciment Griffi i la carretera de Sant Pere de Ribes.

Tot i que des dels seus inicis, les primeres persones residents van voler retre homenatge als seus orígens i van batejar el barri amb el nom del *Barri de la Fuensanta*, a la resta de la ciutat ràpidament se'l va conèixer amb el nom de *Múrcia Xica*, ja que al "nou veïnat vilanovi" se'l coneixia popularment com a murcians perquè inicialment la part més nombrosa de les persones immigrants provenien d'aquella

*Imatge de la carretera de Vilafranca, entre els carrers de Sevilla i de la Fuensanta.
Foto: Arxiu Comarcal del Garraf. Fons Fotogràfic Municipal*

província. Un fet similar al que va passar amb la immigració espanyola a Llatino-amèrica, on s'anomenava gallega a tota la població espanyola independentment de la seva regió d'origen.

Així, a finals de la dècada dels 40, a partir d'una operació especulativa de parcel·lació il·legal d'una finca rústica, es va començar a vendre sòl per construir habitatges, a terminis, amb un procés i una dinàmica típicament suburbial, pròpia de l'època i comuna a totes les ciutats que van rebre una migració massiva en aquells anys i els posteriors.

La construcció del barri va ser molt ràpida fruit de la urgència i de la necessitat. Els primers assentaments van aparèixer sobre una parcel·lació situada a ambdós costats del carrer de la Fuensanta i de la carretera de Vilafranca, més a prop de la cimitera. Les primeres persones que van poblar el nou nucli ho van fer en unes condicions molt precàries. Barraques fetes amb planxes de ferro i d'uralita, fustes i runes, com recorden encara alguns veïns, van servir a les primeres famílies d'improvisades residències, tot i que quedaven molt lluny d'aquest qualificatiu.

Per a les primeres construccions s'empraren adobs amb fang que assecaven al sol. Portaven l'aigua per a l'obra amb carros, a peu, amb cubells al cap, des de la sínia del Llimonet, a la qual s'accedia per una gran porta situada a l'actual carrer de les Casernes, entre el carrer del Llimonet i el Raval de Santa Magdalena.

*Imatge de la carretera de Vilafranca, entre els carrers de Saragossa i de Sevilla.
Foto: Arxiu Comarcal del Garraf. Fons fotogràfic Municipal*

*Imatge del carrer de València, entre els carrers de Saragossa i dels Crespellins.
Foto: Arxiu Comarcal del Garraf. Fons fotogràfic Municipal*

La carretera de Vilafranca, arbrada amb uns plàtans que recorden pocs veïns, n'era l'itinerari. El barraquisme va existir en aquells inicis, i va evolucionar ben aviat cap a construccions humils, però més dignes.

Segons les cròniques i els informes municipals, el barri es va organitzar ràpidament fent un traçat més o menys ordenat dels carrers i de les construccions. En poc més de tres anys, va canviar la seva fesomia perquè va tirar a terra la majoria de barraques i va començar a construir les primeres cases d'obra, de planta baixa, senzilles però dignes, com a primera evolució tipològica que superava les barraques inicials i els "patís d'habitacions". Aquestes construccions van començar a eixamplar el nucli, tot i que el camí cap a la legalització i la urbanització va ser llarg.

Així ho relaten les cròniques de l'època: **"Cierta día -y de eso no hace muchos años- un señor de Sitges, compró a otro de Villanueva el terreno donde está enclavado Murcia chica y dividiéndolo en patios, lo cedió a plazos. Los principios fueron amargos y se hizo bastante mal. Las chozas y barracas aparecieron. Era la anarquía, esa fecunda anarquía, tantas veces madre de nuestras obras. Sin dar tiempo a que nadie se enterase, surgieron las chozas de barro. Cuando el Municipio quiso intervenir, era ya tarde. Se había creado una situación de hecho consumado, que hacía difícil cualquier medida draconiana. Sin embargo, aquella situación era insostenible, tanto para los propietarios de las barracas como para la autoridad competente. Con justo criterio, terminó por aceptarse la realidad, pero a condición de convertirla en hecho legal, provisto de las mínimas condiciones para merecer ese nombre"**,

(José M. Freixa, 'Murcia Chica', publicat al Diario de Villanueva del 27 de febrer de 1954).

Imatge del carrer de la Fuensanta des del carrer dels Crespellins

18

L'any 1954, el barri del Tacó era una realitat, tot i que una realitat molt allunyada de la situació actual. El barri es dividia en dos nuclis, separats per la carretera de Vilafranca: un més proper a la fàbrica de ciment i, l'altre, al voltant de l'actual carrer de la Fuensanta. El primer pertanyia a Vilanova; el segon, a la Geltrú i era més poblat que l'altre. En total, hi havia una població propera a les 400 persones distribuïdes en una setantena d'habitatges. La majoria responien a un tipus de construcció: planta baixa, amb tres habitacions, un menjador, una cuina i un pati. Els serveis eren un luxe que encara no havia arribat al barri, que en aquell moment representava un viatge en el temps fins a la Vilanova d'un segle abans: **“La luz no es abundante ni las habitaciones grandes, pero mucho mejor es esto que los hacimientos infrahumanos de la Geltrú y ciertas partes de Villanueva. No existen conducciones de gas, agua ni electricidad. El agua la obtienen como la obtenían los villanoveses antes de 1859: por medio de buenos pozos y cisternas; y la luz, es de acetileno. Las aguas sucias, se evacúan también por el mismo procedimiento que se usaba en Villanueva y que duró hasta bastante después de 1859”**, recull el diari local de l'època en la crònica de José M. Freixa.

Aquestes condicions no li són desconegudes a la majoria de famílies del barri, que van viure en primera persona la situació que ara coneixem només per les cròniques costumistes. Els infants carregats amb bidons d'aigua per poder cuinar, netejar i rentar-se; les cisternes per recollir l'aigua de la pluja, una característica

que tenen en comú la majoria de les cases que es van fer durant els seixanta, les espelmes i altres ginys per veure's dins de les noves cases... El juny d'aquell mateix any 1954, les autoritats competents van encarregar un informe sobre la situació social, econòmica i urbana de la Múrcia Xica per a una millora imminent de la zona.

Veïns i veïnes van aixecar un barri del no-res i ho van fer amb les seves pròpies mans. I això no és només una proclama, és una realitat en la construcció d'un barri obrer. I és que una casa, per modesta que fos, en aquell moment ja representava una despesa important, així que després de pagar l'arquitecte i l'aparellador que donés el vistiplau a l'habitatge, les famílies optaven per fer-se càrrec personalment de la construcció de la casa.

Les construccions dels habitatges es feien en família. Foto: Antonio Villa

Jesús i Dolores Moya i Pedro Sánchez. Foto: Pedro Sánchez

Els veïns van construir els habitatges en poc temps. Foto: Francisco Robles

Famílies Arenas i Robles. Foto: Francisco Robles

19

Amb les seves mans, amb molta força de voluntat i amb l'ajuda de la família, les amistats i els companys de feina i de barri, els primers veïns van aixecar el Tacó fa poc més de mig segle. Les persones protagonistes poden narrar-ne la història i complementar el relat que recullen els arxius. És el cas de Pere Pérez, que va ser un dels primers pobladors del carrer de la Fuensanta i que recordava a la perfecció el procés: **“Treballava al Griffi i venia cada dia en bicicleta des de Sant Pere de Ribes, així que quan em va sorgir la possibilitat de comprar una parcel·la aquí, no m’ho vaig pensar. Passava cada dia per davant i veia algunes barraques i les primeres cases. Realment hi havia molta misèria, moltíssima necessitat, van ser uns anys molt durs, però de seguida el barri es va convertir en una gran família. Hi havia pocs recursos, però tothom oferia el que tenia per ajudar el veí”.**

La història es repetia de casa en casa, de família en família. Pares, mares i infants, parents més o menys llunyans, veïns, companys de feina que buscaven un forat en les seves ocupacions diàries per posar totxo sobre totxo i aixecar una casa amb els recursos bàsics per viure-hi. De vegades, quan feien el trasllat encara no estava acabada la casa, era només una habitació. Això ja era prou per iniciar una nova vida i estalviar-se un lloguer per invertir aquests diners en la nova residència. En altres casos, les famílies vivien a casa de familiars o veïns, un fet que també justificava les presses en el canvi de residència.

20

21

Escenes familiars del veïnat del barri. Fotos: Dolores Villar, Antonio Robles i Antonio Villa

La urbanització del barri

El planejament urbanístic impulsat des de l'Ajuntament no va arribar de forma espontània. S'havien produït reiterades reivindicacions del veïnat, que després d'una dècada establert al barri, reclamava les mateixes condicions que els seus conciutadans havien aconseguit anys enrere. L'any 1963, com a desplegament del nou Pla General d'Ordenació Municipal, encara no aprovat definitivament, es va redactar i tramitar el Pla Parcial del Tacó, que delimitava l'àmbit (no gaire diferent dels límits actuals), la vialitat i un solar d'equipament, sobre el qual posteriorment es va construir l'església. La primera actuació d'execució del pla parcial va ser el projecte de voreres, el mateix any.

Anteriorment, el veïnat ja havia fet ús dels seus propis mecanismes per poder endreçar la situació i gaudir dels serveis mínims, mentre s'esperava l'execució del pla urbanístic municipal. Així va ser com cooperativament es van fer les primeres voreres i com el veïnat va fer arribar l'electricitat fins a les seves cases, no amb pocs problemes i entrebancs.

Un dels protagonistes d'aquell moment va ser Pere Pérez, conegut com el practicant, que va aconseguir el cable per poder portar l'electricitat al barri, però allò no era suficient per tenir llum a casa. Va ser necessari convèncer uns quants veïns i el visticla de l'Ajuntament per poder dotar els habitatges d'una mínima xarxa elèctrica, abans i tot de la urbanització del barri als anys 60: **“els cables van estar molts dies a casa, mentre anàvem aconseguint els diners per poder fer la instal·lació”**, recordava Pérez. Un procés similar es va dur a terme amb la construcció de les primeres voreres.

*El pou del carrer de Sevilla.
Foto: Arxiu Comarcal del Garraf.
Fons fotogràfic Municipal*

Ina, Pere i Antònia Pérez Abenza

Entre principi dels anys 50 i 60, es va produir el procés d'implantació dels serveis: l'elèctric, a càrrec de la companyia Fecsa, mitjançant línies aèries i prestat per contractació a partir del moment que es van tenir les construccions definitives; l'aigua, mitjançant una o dues fonts públiques, i el clavegueram, amb una primera implantació per part de l'Ajuntament sense massa suport urbanístic previ i només per raons de salubritat.

La construcció del Grup Armanyà, promoguda per l'Obra Social de la Llar a principi dels anys 60, va suposar una prolongació de la ciutat cap al barri, que va superar límits històrics. Es tractava de 350 nous habitatges entre el barri del Tacó i el centre urbà.

I la tendència del barri era continuar creixent: “ara es justifica que s'estudiï la seva ampliació i limitació, que s'expandeixi als terrenys situats més a l'est, aptes per a l'edificació i amb uns límits molt precisos”, s'argumentava en el Pla Parcial del Tacó, que si bé regulava les condicions urbanístiques de l'ampliació del barri, no va implicar reformes en les edificacions i carrers ja consolidats.

Imatge del carrer de València, a l'altura del carrer de Saragossa, abans de l'asfaltat de 1972. Foto: Arxiu Comarcal del Garraf. Fons fotogràfic Municipal

Els treballs d'urbanització dels carrers, l'any 1972. Imatges del carrer de Sevilla. Foto: Arxiu Comarcal del Garraf. Fons fotogràfic Municipal

Com relaten els testimonis de l'època, la necessitat dels serveis bàsics van ser bandera de la lluita diària del col·lectiu veïnal. El Diario de Villanueva d'agost de 1962 recull una entrevista amb un veí del barri, Manuel Arcas Valdés, que vivia a la carretera de Vilafranca número 2 i havia estat un dels fundadors d'aquell nucli de cases, en què queda pal·lesca la reivindicació veïnal: **“Sería conveniente la pavimentación de las calles y construcción de aceras; el trazado por lo menos de una nueva vía de acceso al centro urbano que evitará los peligros que supone hacerlo por esta carretera cada día más transitada; la dotación de un teléfono público en las inmediaciones de la carretera citada; levantamiento de una nueva parroquia habida cuenta del número de habitantes que hoy pueblan este barrio y de lo que representará en fecha próxima el nuevo grupo de viviendas proyectado; sería de vital importancia la construcción de un grupo escolar (...) Necesitamos tener un servicio de vigilancia permanente que contribuiría a la tranquilidad del vecindario, mantenimiento del orden público y asistencia en los casos que pudieran surgir inesperadamente. No estaría por demás disponer al menos de un simple botiquín de urgencia”.**

*Veïns de la carretera de Vilafranca, a un dels patis de les cases.
Foto: Benjamín Marín*

24

Detall de la construcció d'un dels habitatges del barri

El carrer de la Fuensanta, entre la plaça del Sol i el carrer dels Crespellins. Al fons, el bar David. Foto: Maria Àngeles Martínez Bascuñana

Evolució de l'economia en un barri emprenedor

El context històric de la dècada dels 40 és de molta pobresa per les destrosses de la guerra, per l'aïllament internacional d'Espanya i perquè el govern franquista pretenia que el país fos autosuficient: per això es va imposar l'autarquia. La corrupció existent i l'estraperlo, és a dir, el mercat negre, van empitjorar la situació i, malgrat les cartilles de racionament, bona part de la població passava gana. La repressió social de la dictadura i les condicions laborals quasi inexistentes encara agreujaven més la situació: els sous a la postguerra eren miserables, del tot insuficients per tirar endavant una família. Per aquest motiu, era habitual que els infants s'haguessin de posar a treballar molt abans de l'edat legalment permesa.

Malgrat aquesta realitat, la vitalitat econòmica del barri es va fer present ràpidament i ja a finals dels anys cinquanta havien aparegut els primers establiments comercials i bars, també a precari, com una altra via per obtenir ingressos econòmics per a les famílies i on poder adquirir queviures.

Tot i ser un barri molt petit i bàsicament obrer, el Tacó ha donat cabuda i ha vist néixer negocis i establiments comercials de reconegut prestigi a Vilanova i la Geltrú. L'esperit emprenedor de les primeres famílies, que es van aventurar a marxar de la seva llar cap a una terra llunyana a la recerca de noves i millors oportunitats, segurament ha estat un factor determinant en aquesta realitat. Els primers testimonis escrits de l'activitat econòmica al barri del Tacó són de l'abril de 1956, amb la publicació d'un edicte d'autorització per a la instal·lació d'un bar. I des d'aquell moment, ultramarins, bars, tallers i botigues diverses van anar apareixent al barri de forma progressiva i amb més o menys fortuna. La immensa majoria van ser negocis familiars amb pocs empleats i liderats per les famílies del barri, que oferien productes de pràcticament tots els sectors: des de l'alimentació, a la moda, els electrodomèstics, la mecànica...

Segurament un dels negocis més emblemàtics del barri i que es recorda amb més estima per persones veïnes i provinents de la resta de la ciutat és la ja desapareguda xurreria, que va iniciar la seva activitat al carrer de la Fuensanta i es va convertir en un referent de Vilanova i la Geltrú. Pedro Ramos, el mític xurrer del Tacó, explica com van ser la casualitat i l'esperit emprenedor el que el van empènyer a aquesta aventura: **“Treballava a la paperera de Vilanova i, com que tenia una moto, ajudava un amic, que era xurrer, a fer-ne els repartiments. Després ell ho va haver de deixar i va ser quan vaig decidir muntar la meua xurreria, al carrer de la Fuensanta, amb molts esforços i moltes errades al principi. El que més em va costar va ser trobar-li el punt perfecte a les patates fregides”**, explica Ramos. El xurrer del Tacó encara recorda el preu de les seves primeres màquines i els esforços familiars i econòmics que van haver de fer per tirar endavant el negoci. Tot i això, en el balanç sempre guanyen les coses positives: **“és una feina**

25

molt dura, perquè treballes tots els festius, els caps de setmana, el fet d'haver d'abandonar la taula en una celebració familiar per començar a preparar els xurros i obrir la botiga és molt sacrificat. Però que encara hi hagi gent que em digui que no han trobat uns xurros tan bons com els meus i que els proveïdors i els clients encara se'n recordin de mi és molt bonic". I és que la xurreria va ser una bona carta de presentació del barri i són molts els que reconeixen que el primer cop que van trepitjar el Tacó va ser un matí de Cap d'Any o l'endemà d'una revetlla per menjar una bona tassa de xocolata amb xurros.

Al fons el forn de pa de la plaça del Sol. Foto: Vicenç Casas

A la mateixa vorera de la xurreria es va obrir una petita carnisseria que, amb el temps, s'ha convertit en una cansaladeria de referència al Mercat Central de la nostra ciutat: Tocinería Martínez en els seus orígens, ara Cansaladeries Martínez.

És una empresa familiar, que va obrir les portes l'any 1962 al carrer de la Fuensanta, i que amb el temps i amb una aposta per l'artesania en l'elaboració dels seus productes carnis, s'ha fet un nom important en l'elaboració d'embotits casolans. La botiga del carrer de la Fuensanta va tancar ja fa dues dècades per obrir un establiment més gran i adaptat a les noves dimensions del negoci a la ronda Ibèrica, una activitat que compaginen actualment amb dues parades de venda al Mercat Central. Però aquests dos no són els únics negocis que han marcat la història econòmica del

Tacó, perquè el taller de Joaquín García, que va néixer al carrer de Valladolid, també és un referent a la comarca per la reparació i recanvi de pneumàtics de tot tipus de vehicles. En el seu dia també va ser un punt de trobada el bar de la plaça del Sol i el bar Poveda, al carrer de València -on són els orígens de la Granja Neus de la ronda Ibèrica-, i la merceria i botiga de roba que Càndida Albarral va conduir durant dècades. I és que el teixit econòmic del barri ha estat ben ric, i els veïns encara recorden el bars del Chiqui, de l'Alberto, el Tacó, el Tenerife, La Torre, Stop, el celler de Paco Robles; la merceria de la senyora Josefa al carrer de València, justament davant de la botiga del Damián, que després va ser un supermercat, que compartia vorera amb la lleteria de la família Aliaga i amb la botiga d'electrodomèstics de la família Aguiló Martos. Al carrer de la Fuensanta, la petita botiga de queviures de Josefa i Martín, que després va heretar el seu fill Juanito, també es van fer amb un bon grapat de clientela del barri, igual que la botiga de María Albarral al carrer de Valladolid. Les primeres famílies del barri també recorden la botiga d'alimentació de Teresa Reixac al carrer de Valladolid i de León, la merceria de Magdalena Abenza, la pollastreria de l'Agustín, els Comestibles Arcas, la botiga d'alimentació de la família Rubira -que després es va convertir en un taller per aprendre a brodar-, la barberia Dama d'Elx i la de Miguel Cecília, la perruqueria de Francisca Albarral, la carboneria del carrer de la Fuensanta, la botigueta de Pere Pérez i els primers gelats de coca cola, el quiosc i la botiga de llaminadures de Paco Robles... Després van venir els establiment de Miguel Sánchez al carrer de València, la perruqueria Tu Estilo al carrer de la Fuensanta, les fleques i forns de pa de la plaça del Sol, del carrer de Sevilla, del carrer de València, la perruqueria a l'avinguda de Vilafranca, les enquadernacions Neus... Sense deixar de banda el taller d'Antonio Iniesta, el primer president de l'Associació de Veïns del Tacó, a l'avinguda de Vilafranca, les fusteries d'Antonio Ayala, Francisco Rodríguez i Ricardo Poveda; la fusteria metàl·lica de José Carbonell, els pintors González, el túnel de rentat de cotxes i taller de l'avinguda de Vilafranca (que abans havia estat una botiga de mobles), els jardiners Pérez Tenorio, el taller de reparació de motos Ribera, el taller mecànic Fernando, la lampisteria Rubira Instal·lacions, Construccions Martín, el videoclub de la família Castells, el sabater Arenas, etc. A partir de l'any 2000 el nou veïnat del barri, fruit de la nova onada d'immigració, ens fa recordar aquell desig de millora que va originar aquest petit nucli, i també ha tingut presència en aquest teixit econòmic, amb botigues de queviures, basars i una pollastreria, establiments que actualment ja han tancat. Es tracta d'un gran nombre d'activitats econòmiques que marquen un passat i un present d'emprenedoria al Tacó. Ara han pres el relleu les noves generacions, la descendència d'aquelles primeres famílies del barri, amb l'obertura de nous negocis com La botiga del barri i Alimentació Tacó, a la plaça del Sol, i el carrer Sevilla, respectivament.

Evolució de les comunicacions

La dècada dels 60 va ser clau per a la confirmació urbanística del barri del Tacó i per començar a disposar de serveis de la ciutat: l'estiu de 1962, i a instància del concessionari del servei de transport urbà, l'Ajuntament va autoritzar l'ampliació de la línia del bus urbà perquè el seu trajecte es perllongués fins al barri del Tacó.

La línia de bus urbà tenia escassament un any, i aquesta prolongació va ser una de les acomodacions de la mateixa. Des d'aquell moment, el final de la ruta del bus urbà va ser l'esplanada de la fàbrica Griffi i es complia així una de les primeres reivindicacions del barri.

Un dels primers autobusos que van passar pel carrer de la Fuensanta. Foto: Jordi Delgado

Evidentment, en aquells inicis, aquesta no era la primera ni l'única reivindicació. La convivència del trànsit de la carretera de Vilafranca amb la consolidació del barri i el seu creixement demogràfic es feia cada cop més complicada. El veïnat exigia seguretat i una reducció de la velocitat a la carretera, una reivindicació que s'ha anat repetint sistemàticament al barri i que ha implicat diverses remodelacions de l'actual avinguda de Vilafranca per trencar psicològica i urbanísticament amb la seva estètica de carretera. En aquell moment, les persones que circulaven per la carretera van mostrar públicament el seu malestar amb l'ocupació de la via per a

l'ús dels vianants, que tenien aquesta com a única via de comunicació amb la resta de la ciutat i la transitaven a peu, en carro i amb bicicleta per anar a treballar, a l'escola, a la compra, o als serveis de salut... Un d'aquests usuaris va escriure una carta al director del Diari de Villanueva per protestar contra les reivindicacions veïnals: **“el continuo transitar de personas por aquella carretera y el haberse construido un poblado a ambos lados de la misma, no significa que la carretera haya dejado de ser carretera, y por tanto una vía de tránsito con prioridad para el paso de vehículos. Tendríamos que ser los conductores los que nos quejáramos de que se haya tomado por asalto la referida carretera, con un tránsito de personas a sus anchas; que son los camiones, coches o motos los que deben regular su velocidad y los que deben hacer sonar sus «claxons» para conseguir paso. Y más, en el tramo que atraviesa el barrio, donde los niños y las comadres tienen a la carretera como patio de vecindad, y en la que cualquier día puede producirse un accidente desgraciado, pero conste que no será por la temeridad de los conductores, sino por la de dichos vecinos”**, signava J. Valls al Diari de Villanueva i Geltrú del 16 de juliol de 1960.

El mes de juliol de 1964, l'Ajuntament de Vilafranca va sol·licitar al Ministeri d'Obres Públiques l'eixamplament de la carretera de Vilafranca, al seu pas pel barri, amb l'objectiu de facilitar el trànsit entre el nucli i el centre de la ciutat i millorar la convivència de vehicles i persones. No es va arribar a fer cap actuació fins als anys 80, quan es van construir les voreres fins al Tacó. Uns anys després, a l'inici de 1991, l'Associació de Veïns va començar a treballar amb l'Ajuntament una proposta de reurbanització de l'avinguda fins al barri, que incloïa l'eixamplament de voreres i la recuperació de l'arbrat de plàtans, però amb el canvi de govern municipal, el projecte va quedar apartat i es va proposar un canvi de fesomia de la via, amb la instrucció de places d'aparcament a ambdós costats per pacificar el trànsit.

Va ser en la dècada dels 80 que es va construir la variant de la carretera de Vilafranca, cap a la Ronda d'Europa i això ja va significar una relaxació significativa de la circulació que passava pel barri. I ja a l'any 2000, es va dur a terme la urbanització dels carrers de Crespellins i de Pare Pibernat, cosa que va representar definitivament una millora de l'accessibilitat del barri, amb la seva connexió amb la ronda Ibèrica pel sud.

La urbanització del sector del Llimonet, finalitzada l'any 2012, suposà la continuïtat urbana i el cosit definitiu amb la ciutat.

Imatges de la carretera de Vilafranca. A l'altura de l'actual Centre Cívic hi havia una de les portes del mur dels terrenys de Juncosa. Foto: Pedro Sánchez i Antonio Villa

Equipaments de barri, espais de relació i de proximitat

A l'inici de la dècada dels seixanta, els equipaments del barri encara eren tota una utopia, malgrat que l'Ajuntament sí que tenia ja solars municipals per a la construcció d'una església i una escola. Eren els solars que havia cedit a la ciutat el propietari dels terrenys del barri quan va fer la parcel·lació de la finca per a la seva venda i per als quals l'Ajuntament havia projectat a finals dels anys 50 aquestes construccions. Són precisament els terrenys on actualment s'aixequen l'església de Sant Pere, el Centre Cívic Tacó i la plaça de la Cucanya.

L'any 2008 l'Ajuntament va impulsar un procés participatiu per consensuar amb el veïnat la remodelació del Parc del carrer de València, un espai emblemàtic del barri, per respondre una reivindicació històrica de l'Associació de Veïns (AV). Es van fer sessions de treball amb veïns i veïnes i també amb tècnics de l'Ajuntament es van implicar els diferents recursos i agents socials del barri (Espais Jove i d'Acció i ludoteca) i es van recollir un centenar d'enquestes. La nova plaça es va inaugurar el 20 de novembre de 2009.

Antiga plaça de la Cucanya

Actual plaça de la Cucanya

L'escola

El projecte de l'escola al barri es va dibuixar l'any 1958. Se l'anomenava parvulari i l'obra incloïa dos habitatges annexos que havien de ser les residències de les dues mestres del centre escolar. El parvulari s'havia de construir als terrenys municipals ubicats entre l'avinguda de Vilafranca i el carrer de València, l'actual espai que ara ocupen el Centre Cívic del Tacó i la plaça de la Cucanya. Segons el setmanari de l'època, el projecte no es va dur a terme perquè l'obra va sortir a subhasta en diverses ocasions i sempre va quedar deserta l'oferta pública:

“el extraordinario auge de la construcción en esta región es causa de que los precios en la misma sean muy elevados, más que los tipos establecidos en las subastas, y hace también que al haber abundancia de trabajo en obras privadas se resistan los contratistas a concurrir a subastas promovidas por el Estado o el Municipio”. En tot cas, l'any 1965, els responsables municipals ja manifestaven la seva preocupació pel problema escolar a la zona i reconeixien que aquell projecte redactat set anys abans havia quedat obsolet per la construcció del Grup Armanyà i el creixement constant del Tacó. De fet, un any després, l'escola del Tacó ja era una realitat.

Els treballs de construcció de l'escola, entre el barri del Tacó i l'Armanyà. Foto: Arxiu Comarcal del Garraf. Fons Fotogràfic Municipal

L'escola del Tacó, que va tenir noms tan diversos com *Escuela Graduada Arzobispo Armanyà*, *Grupo Escolar Arzobispo Armanyà*, *Escuela Graduada Barriada Tacó*, va ser la segona escola pública de Vilanova i la Geltrú. La seva obertura va servir per alleugerir la saturació del Grupo Escolar José Antonio Primo de Rivera, actualment l'escola Pompeu Fabra. Fins aquell moment, la resta de centres d'ensenyament de la ciutat eren religiosos. L'actual escola Ginesta, nom que va adquirir el curs 2001-02, va iniciar la seva tasca docent el curs 1966-67. En aquell moment el centre només comptava amb un edifici, el que actualment acull el menjador, l'aula de música i l'aula de plàstica i comptava amb sis unitats. Posteriorment, el centre també va acollir *l'Escuela Nocturna de Alfabetización, promoción cultural y educación de adultos*.

La ciutat va agafar amb moltes ganes l'entrada en funcionament de la nova escola pública, que va anar creixent ràpidament fins que el curs de 1972-73 es va haver de construir un nou edifici i es van ampliar les unitats a tres classes més de nois i tres més de noies. En aquell moment, només s'impartien cursos fins a cinquè de primària, però gràcies a l'ampliació es va poder arribar fins a setè de primària. Un curs més tard, per fi el centre es va convertir en un col·legi mixt i el seu alumnat es va anar incrementant progressivament fins que es va construir un nou edifici l'any 1978. L'última ampliació del centre es va fer el curs 2002-2003, quan es va aixecar l'edifici del parvulari, i un nou pati d'esbarjo amb pistes esportives.

Amb la construcció del grup escolar entre els barris del Tacó i de l'Armanyà s'aconseguia un equipament de primera necessitat que no donava només servei al barri, sinó que compensava un dèficit de tota la població. La fita simbòlica és que per primer cop es pensava en el nou sector urbà per ubicar un equipament de ciutat, una reivindicació social que ha estat constant a la història del barri, que sempre ha hagut de lluitar contra la seva estigmatització, contra les barreres psicològiques que planegen sobre les perifèries.

Aquesta consolidació de l'escola al barri no va ser aliena als canvis democràtics que es van produir a l'Estat a finals dels anys 70. Així, el pas d'un règim dictatorial a una democràcia parlamentària i la reinstauració de la Generalitat de Catalunya va significar una resposta de les administracions públiques a la demanda de serveis bàsics per part de la ciutadania. L'aplicació de l'educació obligatòria per a tota la població fins als 14 anys l'any 85, o fins als 16 anys l'any 90, va suposar que en aquests anys les administracions públiques dediquessin un increment molt important dels recursos públics cap a la construcció d'equipaments educatius, i en l'increment de professorat i infraestructura material per als centres.

El Centre Cívic

En el context de canvi democràtic dels anys 70 i molt concretament l'any 1979, amb la celebració de les primeres eleccions municipals, molts dels dirigents dels moviments veïnals i socials que havien lluitat davant la incapacitat dels governs de respondre a la demanda de serveis públics van accedir a agrupacions i partits polític i posteriorment a càrrecs de responsabilitat pública, fet que va facilitar una major sensibilitat i compromís amb la construcció de nous equipaments.

És en aquest moment que Catalunya aposta per la creació d'equipaments socioculturals, que van evolucionar cap al actuals centres cívics i que van acabar formant una xarxa potent d'equipaments situats als barris. Aquesta xarxa de centres cívics representa la consolidació democràtica d'una nova forma de fer que dona suport i fomenta el teixit associatiu de la pròpia ciutat.

Vilanova i la Geltrú va apostar per un model de centres cívics sociocultural com espais de trobada i de relació, de formació i informació, de creació i producció artística, com a espais de serveis públics, de territorialització. Amb aquesta concepció s'allunyaven dels casals culturals i dels equipaments exclusivament culturals. Des d'un primer moment, es va creure en un model de gestió compartida d'interès comú i global pactat entre totes les parts: el mateix ajuntament i les entitats i associacions que hi desenvolupaven les seves activitats.

Així, al barri del Tacó, als inicis dels anys 80, quan ja havia començat a funcionar l'Associació de Veïns del barri, l'Ajuntament va posar fil a l'agulla i va redactar el projecte del Centre Social al Barri del Tacó, en què reconeixia que la situació del barri, a un extrem de la ciutat, feia més que necessari aquest equipament públic: es va projectar un edifici força ampli, de planta i pis, amb accés des de la façana principal a la carretera de Vilafranca i per un espai enjardinat, al carrer de València. Al local, es preveia un pati central d'on havia de sortir l'escala cap a la planta superior, una obra que no es va arribar a executar fins a 20 anys després. El pressupost municipal de 1981 va incloure la primera fase de l'obra, valorada en 5.350.000 pessetes (poc més de 32.000 euros) i l'any següent, 3.719.929,69 pessetes (uns 22.300 euros), per a l'acabament de la planta baixa. La posada en marxa d'aquell centre social als anys 80 va representar un revulsiu al barri, tot i que els inicis també van ser complicats. L'edificació era molt precària i aviat van començar a sorgir problemes d'humitats i filtracions que els mateixos membres de la junta de l'Associació de Veïns van reparar en col·laboració amb altres veïns, destres en matèria de construcció. Es van reparar les filtracions i també van començar a plantejar molt aviat la necessitat de fer una ampliació, fins ocupar els terrenys de l'actual Centre Cívic.

Dins del context de canvi social i de potenciació de serveis públics, l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú va crear els equips de serveis socials els anys 1981 i 1982. Al Tacó s'hi van desplaçar una treballadora social, un educador social o de carrer i una treballadora familiar. Aquest equip professional atenia les necessitats de persones i famílies i alhora desplegava projectes comunitaris. La treballadora social tenia un horari setmanal d'atenció i acollida, i la treballadora familiar donava servei d'atenció a persones grans amb dependències. Poc després, l'any 1983, l'Ajuntament va contractar els primers educadors de carrer, als quals se'ls va encomanar treballar amb els joves del barri del Tacó.

Algunes de les activitats del Centre Cívic al desaparegut pati interior que hi havia abans de l'ampliació.

36

Instantània del taller de bicicletes al centre cívic, any 1983, a l'espai que actualment ocupa la cafeteria.

A partir d'aquell moment el jovent va tenir un espai de trobada al centre social del Tacó, on es van programar activitats com ara tallers de reparació de bicicletes i de fusteria, i es va promoure la participació en festes com el Carnaval o la Festa Major.

En aquest sentit, es va realitzar una activitat innovadora amb persones joves del barri que va consistir en la gravació del migmetratge *Rumbo de Rumba* dirigit per Pere Puig, actualment realitzador de sèries de ficció de la televisió catalana.

Tres anys més tard, l'any 1986, es va instal·lar al centre la primera ludoteca de la ciutat, provinent del que havia estat el Centre d'Esplai La Clau. El servei de ludoteca ha estat històricament un recurs molt utilitzat per les famílies del barri i un espai de referència per a molts pares i mares.

Després d'uns anys en funcionament, aquell Centre Social va adquirir l'any 1989 les característiques i la nomenclatura de local municipal i l'Ajuntament li va assignar un director i es van anar sumant projectes i iniciatives dinamitzadores del barri. Per exemple, el curs 1998-99 es va posar en marxa l'Espai Jove Tacó, un recurs de Serveis Socials adreçat a joves, al qual es va sumar el curs 2002-2003 l'Espai d'Acció Tacó, adreçat a nens i nenes de 10 a 13 anys. Aquests serveis, com el de la ludoteca, han estat una part molt important del Centre Cívic Tacó, elements

de cohesió social, participant activament de l'activitat de l'equipament i del barri, gràcies especialment a la implicació personal dels monitors.

Les persones més grans també van trobar molt aviat un punt de referència al Centre Cívic, que va convertir-se a poc a poc en el centre neuràlgic de l'activitat veïnal, de mans de la consolidació de l'Associació de Veïns i de les primeres iniciatives de l'entitat, com ara l'activitat esportiva, els cursos de balls regionals, la festa major, el carnaval... Precisament unes activitats, aquestes últimes, que han tingut un paper dinamitzador, integrador i cohesionador, que han esborrat la percepció de les distàncies i han acostat el sentit de pertinença d'un barri inscrit per sempre en la història de la ciutat.

Amb la posada en marxa del centre social, es va dotar el barri d'un servei reclamat i molt enyorat actualment: el dispensari de l'ATS, des d'on es feia el control de les malalties cròniques, es posaven vacunes i es feia una tasca social molt important per a un barri amb molta gent gran amb dificultat per desplaçar-se fins al seu centre d'atenció primària de referència. Joan Anton Artigas va ser el responsable d'aquest servei durant dues dècades i una de les persones que més va lluitar, al costat de l'Associació de Veïns, per evitar que aquest servei que donava l'Institut Català de la Salut només en aquest barri es pogués mantenir. El tancament de la consulta de l'ATS va posar fi a un servei que s'havia convertit en un referent més enllà de l'aspecte sanitari.

37

Al maig de 2001 es va inaugurar la reforma i l'ampliació total del centre. La construcció d'aquest nou centre cívic va ser una de les fites pel que fa a la dotació d'equipaments de ciutat en un barri que havia estat especialment desproveït d'aquests tipus de serveis.

Actualment, el Centre Cívic Tacó aglutina la major part de la vida social del barri i manté el caràcter integrador de les diferents realitats que en formen part. En aquesta tasca han tingut un paper determinant l'Associació de Veïns, i també els diferents directores i directores que han treballat en el centre que, amb la seva implicació, han esdevingut persones de referència al barri. Ha esdevingut històricament un espai de relació i convivència, seu de diferents entitats i d'activitats adreçades a tota la ciutadania. Ha estat i és un espai que el barri reconeix i sent com a propi, lloc de trobada, de vincles i confidències, de festes i cursos, de cafès compartits al bar, en resum de vida de barri.

Olvido Amores explica la seva relació amb el Centre Cívic: **“Vaig arribar al barri al 1962, sempre que he pogut he fet activitats al Centre Cívic, cuina, costura, manualitats... Avui dia i des de fa trenta anys, encara faig gimnàstica de manteniment, que abans la fèiem a l'església”**

*Classe de gimnàstica
al Centre Cívic*

*L'Associació de Dones
Jodour Wa Afak (Arrels i
Horitzons) cosint les disfresses
de Carnaval al Centre Cívic*

Naima Bouzbita, veïna del barri des de fa deu anys, comenta: **“Faig diferents activitats al Centre Cívic, vaig a classes de català, participo en la Festa Major i també en la Castanyada, la relació amb persones de tota la vida del Tacó és fàcil i agradable.”**

Saloua Chriyaa, presidenta de l'Associació de Dones Jodour Wa Afak (Arrels i Horitzons) explica que:

“Estic molt interessada a pacificar i enriquir la convivència entre cultures diferents, potser pel fet d'haver estudiat humanitats al meu país d'origen, i per això la tasca que desenvolupem l'associació en el Centre Cívic pretén millorar les relacions i els vincles entre les dones del barri, sigui quina sigui la seva procedència. Organitzem cursos al Centre Cívic i així compartim interessos amb les veïnes del Tacó, per Carnaval vam cosir plegades les disfresses dels nois i noies del barri.”

Dolores Sánchez recorda la seva participació a la Festa Major del barri:

“Sempre he participat en les activitats del barri, en especial a la Festa Major; recordo el goig que feia la Plaça del Sol. No he pogut fer gaires activitats al Centre Cívic, perquè tenia altres obligacions i poc temps, és ara quan gaudeixo de temps i de les activitats que aquest m'ofereix”.

Equipaments propers

El Tacó és un exemple clar de l'evolució i la transformació dels barris i del seu entorn més proper. Aquesta transformació ha anat acompanyada de la creació, ben a prop, d'equipaments diversos tant d'oci i esport com de serveis educatius o d'altres tipus, com la nova caserna dels Mossos d'Esquadra. Així, a tocar del barri, hi ha l'Institut Joaquim Mir, que ofereix Ensenyament Secundari Obligatori, Batxillerat i Cicles Formatius i que ha celebrat aquest 2014 el 25è aniversari de la seva creació. Pel que fa als equipaments esportius, el Complex Esportiu Municipal, l'Skate Park, el Pavelló Esportiu del Garraf i les pistes municipals d'atletisme són altres dels serveis que envolten el nucli.

Un entorn social canviant

Recordant els inicis, el barri del Tacó va sorgir com a conseqüència de la primera onada migratòria de finals dels anys quaranta i cinquanta. L'etapa de 1950-1960 es correspon amb la part del gran creixement demogràfic del Tacó i l'origen de les primeres famílies que el van poblar ha marcat radicalment la idiosincràsia del nucli, dels seus costums, de la seva quotidianitat.

En els darrers quinze anys, el barri ha viscut una important transformació fruit dels nous fluxos migratoris, arribats a la ciutat procedents de països estrangers, que han buscat la recerca d'un major benestar per a les seves famílies, amb un objectiu compartit: emprendre una nova vida i ampliar les possibilitats per aspirar a un futur millor.

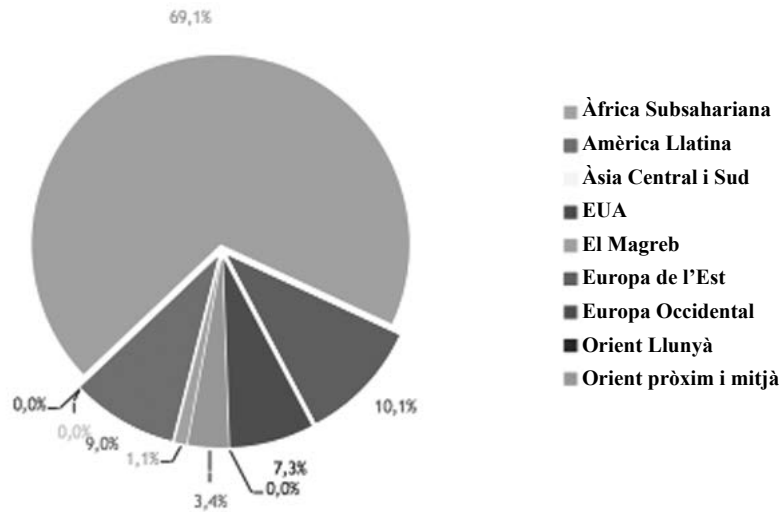
Vilanova i la Geltrú ha experimentat un gran creixement de població des de finals dels anys vuitanta. Des de l'any 1988 s'ha produït un creixement de població de més de tretze mil habitants, fet que fa que en aquests moments sobrepassi la xifra de 66.000 habitants. La immigració ha estat la causa més rellevant d'aquest creixement. L'arribada d'un important flux migratori, sobretot extern, coincideix amb els anys 2001 i 2002. Això suposa un rejuveniment de la població i és el gran motor de creixement demogràfic de la ciutat, malgrat que actualment s'està produint un estancament i fins i tot una davallada en el percentatge de població estrangera a la ciutat a causa, entre d'altres, de l'actual crisi del mercat de treball.

La majoria d'aquestes persones s'han establert a la ciutat tot just arribar directament del seu país d'origen. Ha estat, doncs, la seva primera presa de contacte amb el país, amb les dificultats que aquest fet comporta. La població d'origen estranger no s'ha distribuït de manera homogènia pels diferents barris de la ciutat ja que hi ha nuclis que presenten una major densitat de població immigrada, com ara el Prat

de Vilanova, el Barri de Mar, el Barri del Tacó, l'Armanyà, Ribes Roges, Centre Vila o la Geltrú.

En el cas del Tacó, l'arribada de persones procedents d'altres països ha estat el 17% de la seva població. Un dels factors determinants ha estat el preu de l'habitatge, tant de compra com de lloguer, molt més econòmic que a altres zones de la ciutat. I l'envelliment del veïnat ha fet que moltes de les primeres construccions del barri quedessin buides i creessin un parc d'habitatges disponibles a baix preu.

Tacó. Població amb nacionalitat estrangera per grans zones. Padró VNG 2014.

L'ampli ventall d'origens de les persones que actualment conformen el Tacó no ha generat dificultats de convivència rellevants en aquest barri, ha aportat diversitat de creences, de maneres de fer, de viure, de pensar... que donen pluralitat a un barri que ha estat històricament acollidor de nou veïnatge.

Les creences i la seva presència al barri

Per a la majoria de les persones, les creences formen part de la construcció de la identitat. En el cas de les persones immigrants, la religió i la seva visibilitat a través de signes culturals aporta, a més, molts dels elements bàsics que ajuden a reafirmar les seves arrels i la seva idiosincràsia davant de les dificultats d'integració.

Els anys 40 i 50 van ser d'un extraordinari fervor religiós, especialment provocat per la dictadura que considerava que un espanyol com cal havia de ser catòlic: l'estricta moralitat religiosa s'imposava a tota la societat. Constantment es realitzaven misses, processons, grans celebracions de festivitats religioses, campanyes contra la blasfèmia i resta d'accions que rondaven l'adoctrinament. I és que un dels suports bàsics del règim franquista va ser l'Església catòlica, ja que aquesta es va convertir en un instrument més de la seva propaganda. Així que el seguiment popular –fos per sincera devoció, fos per quedar bé davant la por del que dirien– era massiu.

En aquest sentit, la devoció religiosa de la majoria de veïnat del barri del Tacó era molt important, però les condicions i la rapidesa de la construcció del barri va haver de deixar de banda la creació d'una capella, ermita o església... Això no va fer que els veïns no poguessin complir amb les seves tradicions, encara que, com tot, amb unes condicions molt diferents a les habituals. Tot i que el barri incipient pertanyia a la parròquia de la Geltrú, les persones creients van dirigir les seves oracions a la Mare de Déu de la Fuensanta. L'origen murcià de bona part de les primeres famílies que van iniciar aquest nucli, explica fàcilment que la patrona de la província de Múrcia es convertís en el referent religiós del barri. La Casa del Senyor va ser substituïda per un habitatge més modest però ple de bona fe. El domicili de la família Martínez Bascuñana es va convertir en improvisada església i en la residència de la Mare de Déu de la Fuensanta, una talla arribada de terres murcianes als anys cinquanta i que encara avui es troba a l'església de Sant Pere. Allà es feien les misses tots els diumenges i altres actes organitzats pels pares escolapis. Dolores Bascuñana i Jesús Martínez van ser dels primers veïns a comprar un solar al barri del Tacó, l'any 1950, per aixecar la seva casa al carrer de la Fuensanta, en aquell temps envoltat de vinyes. El que no devien pensar en aquell moment és que es convertiria en una església improvisada que durant anys va aplegar les cerimònies setmanals.

Finalment, el temple catòlic del Tacó va ser construït l'any 1979 de mans dels arquitectes Josep Maria Pericas i Guillermo Cosp. Va ser un edifici auster, situat en una cantonada del carrer de València, entre les mitgeres de las cases adjacents, i coronat per una emblemàtica creu en dues direccions. Les façanes són ben austeres, sense aplacats, només revocades de ciment i amb estructura vista de formigó armat que ja s'ha fet característic del temple. L'església de Sant Pere del Tacó va ser inaugurada el febrer de 1979.

Però abans de disposar d'aquest centre de culte, el barri no va estar orfe d'assistència religiosa. I el responsable va ser el pare Antonio Maria Pibernat, un sacerdot escolapi que des de l'aparició de les primeres barraques a finals dels anys 40, es va encarregar d'assegurar el servei religiós al nou veïnat:

“cada domingo, a media tarde, salía con pasos largos del Colegio Samà y se dirigía hacia la parte alta de la población (...). Este sacerdote, cada domingo, sin falta, se dirigía al barrio suburbano conocido por «Murcia Chica», a enseñar Catecismo a algunos niños habitantes en él. (...) Por esto hace once años, cuando se inició la «urbanización» de la barriada del Tacó, él empezó a ir allí y con una campana llamaba a los niños para enseñarles el Catecismo. Han pasado once años y los niños ciertamente han cambiado, como ha cambiado la estructura del barrio, pero el Padre Pibernat ha asistido allí, puntualmente, a las cinco, cada domingo. Me consta que nunca se había tomado una semana entera de vacaciones, porque su obligación dominical de la «Murcia Chica» se lo impedía”, escribia l'historiador Francesc Xavier Puig Rovira al Diario de Villanueva y Geltrú, al juliol de 1960, quan va morir el sacerdot. L'estima del religiós pel barri era recíproca i, després de la seva mort, els veïns es van mobilitzar de seguida per demanar que, quan s'aprovés el nomenclàtor del nou barri, es reservés un carrer o una plaça pública a la memòria del Pare Pibernat. I així va ser. I el destí va fer que el carrer de Pare Pibernat acollís els jardins de mossèn Josep Llaveries, un altre religiós que va treballar al barri, ja a l'església de Sant Pere del Tacó, i que va connectar molt amb la gent gràcies a una tasca social paral·lela a la seva assistència religiosa.

Inauguració de l'església del Tacó, al febrer de 1979

Val a dir que la construcció de l'església de Sant Pere del Tacó va permetre al barri disposar d'un espai social inexistent fins al moment, i el soterrani del temple va servir com a centre social fins a la posada en marxa del local municipal, embrió de l'actual Centre Cívic, i també durant les obres d'ampliació d'aquest, l'any 2000.

En l'última dècada, tal com ja s'ha explicat en paràgrafs anteriors, una de les conseqüències de les darreres onades migratòries, ha estat l'augment de la diversitat cultural i del pluralisme religiós existent a la ciutat. Tot i ser aquesta una dimensió que pertany a l'àmbit privat, té una projecció pública i una presència social evident que va quedar garantida a partir de la instauració de la democràcia.

El temps ha fet que, en el cas del Tacó, així com en els inicis no existia cap edifici que pogués acollir la pràctica de la religió catòlica, l'oferta de serveis religiosos s'hagi ampliat. Gairebé trenta anys després de la inauguració de l'església catòlica de Sant Pere del Tacó, es va instal·lar a l'entorn del barri un oratori musulmà per donar servei al culte de les persones de la ciutat que professen aquesta religió.

Els orígens de la comunitat islàmica de la nostra vila es remunten a l'any 1996, quan un col·lectiu de persones musulmanes va començar fent ús d'un local al Barri de Mar, amb finalitat d'oratori. Les condicions del local no eren les adequades per a ús com a espai de culte i es van traslladar a un nou local, on es desenvolupaven diferents activitats (classes de castellà per adults, d'àrab per a nens i nenes...) mentre la principal era el culte religiós musulmà. En aquest local, al llarg del temps, hi van sorgir dificultats d'habitabilitat, ja que no estava en condicions quant a salubritat (problemes greus d'humitats, filtracions i inundacions cada vegada que plovia amb força) i quant a espai (accessibilitat, ventilació...) per poder donar cabuda al nombre de persones que hi acudien ni a l'activitat que s'hi desenvolupava. Per aquest motiu, l'any 2008, l'oratori es va traslladar a una nau industrial al carrer dels Crespellins 2, al Tacó. Al llarg de tot aquest període han deixat la seva empremta diferents imams: Mohamwed Akhrif, Mohamed Takkal i Sherif El Gabry.

La seva arribada al barri no va quedar al marge de polèmica, ja que l'AV del barri no va ser informada fins que l'oratori va ser una realitat. Alfredo Villa, president de l'Associació de Veïns del Tacó, recorda el procés com una batalla no per una qüestió religiosa, sinó per una qüestió de dignitat:

“Ens vam oposar a la instal·lació de la mesquita a una nau industrial mig derruïda al costat del barri perquè ens va semblar que la decisió de l'Ajuntament no estava justificada. Sempre hem lluitat per evitar que el barri es converteixi en un gueto, ja que tenim uns índexs de concentració immigrant més elevat que a la resta de la ciutat, perquè aquí les cases són més econòmiques. Pensàvem que la instal·lació de l'oratori afavoriria encara més la instal·lació de persones immigrants a la zona. No era un posicionament racista, tot el contrari, pensàvem que el que havia de fer l'Ajuntament era evitar aquesta

concentració i vetllar per la seva integració. I sobretot ens va molestar que no es comptés amb nosaltres per traslladar l'oratori des del barri de Mar fins al carrer dels Crespellins, precisament perquè s'havia arribat a aquest compromís amb el veïnat de l'anterior ubicació". Tot i així, Villa destaca que tret d'algun cas concret, no hi ha hagut problemes de convivència entre l'activitat religiosa i el dia a dia del barri.

Imatge de l'Oratori del carrer dels Crespellins

L'any 2012, es va fer real l'aspiració d'un centre de culte que donés resposta a les necessitats de la comunitat: l'Associació Cultural Islàmica va adquirir una nau situada al carrer de la Fita núm. 1, per d'adequar-la convenientment al seu ús. A primers del 2014 s'hi va traslladar, i va deixar de desenvolupar les activitats de caire religioses al barri del Tacó.

Les festivitats, el lleure i l'esport

La festa major del Tacó té tanta història com el mateix barri, perquè va ser a mitjans dels anys 50 que el barri va començar a organitzar-se per celebrar una jornada especial a l'entorn de la Mare de Déu d'Agost. L'origen de la festa es remunta a una celebració particular entre el veïnat, al carrer de la Fuensanta i la plaça del Sol, per celebrar l'onomàstica d'una veïna, de nom Maria, com bé recordava Pere Pérez Abenza i la seva família, que van veure sortir la festa de les portes de casa seva.

Un sopar al carrer, una mica de música i la bona voluntat d'aquests veïns i veïnes que van anar fent extensiva la celebració cada cop a més gent, fa que avui puguem parlar d'una festa major amb sis dècades d'història. Tothom es va organitzar per finançar la festa i una comissió va ser l'encarregada de recollir cada diumenge, durant tot l'any, les aportacions econòmiques que podien anar fent les famílies no amb pocs esforços i bona voluntat. Posaven formigó a la plaça del Sol per intentar emular una pista de ball que, durant la revetlla, s'anava aixecant i convertint en una massa de pedres i pols als peus. També guarnien el recinte de la festa amb branques d'arbres que portaven des de Canyelles o altres zones boscoses de l'entorn, feien gelats per als més petits, sopaven al carrer...

Era una festa modesta però amb moltíssima implicació del veïnat i aviat va anar agafant embranzida i es va convertir en una carta de presentació del barri a la resta de la ciutat, ja que en aquells moments no es feien festes populars a la resta de barris, a excepció de la Geltrú i el barri de Mar, i les revetlles populars anaven ben buscades entre els vilanovins a la recerca d'oci.

Si recordem, però, els inicis de la festa major de Tacó, cal destacar que la divisió inicial del barri en dos nuclis va fer que es fessin dues festes populars diferenciades, malgrat que a tot el sector no hi havia més de 400 habitants. I és que paral·lelament a la festa de la plaça del Sol, el grup de veïns de la carretera de Vilafranca també organitzaven un ball a l'esplanada del Griffi.

Segons recull el *Diario de Villanueva y Geltrú* de l'agost de 1962, aquell va ser el primer any que no es va celebrar perquè el veïnat no va arribar a un acord en el format ni ubicació de la festa i trobaven a faltar el suport institucional per finançar la celebració, com sí feia l'Ajuntament amb altres barris com el de la Geltrú. Manuel Arcas Valdés feia declaracions al diari local explicant les causes de la suspensió de la festa: **"Podria atribuir-se al fet de no haver-hi una estreta compenetració entre els veïns, fet que fa que no hi hagi acord en la forma, ni tampoc lloc on organitzar-la. La solució seria nomenar una comissió organitzadora, presidida per un representant de l'Ajuntament i obtenir també una mica de suport, com passa a la Geltrú."**

Una de les festes major més especials que es recorden encara al barri va ser la de l'agost de 1972, quan la celebració de la Mare de Déu d'Agost es va fer coincidir amb la inauguració de les obres de pavimentació dels carrers dels Tacó. Aquell any es va constituir una Junta de Propietaris que es va encarregar de la distribució del pressupost de l'obra, d'1.106.000 pessetes (6.600 euros). Des del mes de febrer, les màquines havien ocupat el barri per completar una de les actuacions que va calar en el cor del veïnat amb la confirmació del Tacó com a nucli urbà. Es van asfaltar els carrers de Fuensanta, Badajoz, Lleó, Sevilla, Valladolid, València, Saragossa i la plaça del Sol. I es posava punt i final als peus plens de pols o de fang, depenent de la climatologia, a les bicicletes sorteiant els sots del carrer. Es dignificava la vida al barri i es va celebrar amb tot luxe de detalls:

“Nuestra primera autoridad local procedió a la inauguración de las pavimentaciones de todas las calles que componen la barriada del Tacó. En medio de gran animación popular y con la intervención de la Banda de Música de la Policía Armada y de las «Majorettes» de Sabadell y de los «Bordegassos de Vilanova» que precedieron a la comitiva de autoridades e invitados, don Miguel Benavent fue cumplimentado por la Comisión de Vecinos del barrio. Seguidamente cortó la cinta con los colores nacionales que franqueaba la calle de la Fuensanta, quedando así inauguradas dichas pavimentaciones que como ya informamos han sido posible gracias a la iniciativa del propio vecindario que ha sufragado los costos correspondientes”, Diario de Villanueva y Geltrú, 18 d'agost de 1972.

Amb l'aparició de l'Associació de Veïns del Tacó, l'any 1979, tot just amb l'arribada de la democràcia, l'organització de la festa va recaure en l'entitat, que concentrava la major part de les activitats a la plaça del Sol i el carrer de València. Llavors, l'Ajuntament també col·laborava econòmicament amb la festa, uns diners que se sumaven al dels veïns i veïnes i d'alguns negocis del barri per poder fer un ampli programa d'activitats que incloïa des de balls, a competicions esportives, xocolatades populars i altres propostes per a tots els públics... Aquesta voluntat de reafirmar la pertinença a una barri, a una ciutat, va donar un impuls a totes les festes de barri que amb la seva celebració cercaven la seva identitat i la diferenciació i descentralització d'una Festa Major de Vilanova que encara no havia agafat el protagonisme i la consolidació que viu actualment.

Escenes de la Festa Major del barri, als anys 70

Escenes de la Festa Major del Tacó 1972, que va coincidir amb la inauguració de la urbanització dels carrers. Foto: Arxiu Comarcal del Garraf. Fons Fotogràfic Municipal

El grup de majorettes del barri, als anys 70 i 80. Fotos: Magdalena Abenza i Juan Romero

Una altra escena de les curses de cintes de Festa Major. Agost de 1973. Foto: Juan Romero

Quadre de sevillanes d'infants del barri, a la Festa Major. Anys 80. Foto: Juan Romero

A principis dels anys 90, la Festa Major del Tacó va canviar la seva ubicació, no sense polèmica, per l'avinguda de Vilafranca. La decisió de la comissió de festes no va ser ben rebuda per una part del barri, que considerava que la festa s'havia tret del barri. Des de l'Associació de Veïns es va argumentar el canvi com una millora en els espais i també en les condicions de l'organització: **“El muntatge de la festa i del bar, el qual finança bona part de la festa, es feia a la plaça del Sol i eren els organitzadors els que havien de passar la nit fent guàrdia a la caseta del bar per evitar robatoris. I van pensar que traslladant el recinte de la festa davant del local municipi podíem plantejar-nos muntar i desmuntar cada dia la infraestructura de la festa. A més, l'avinguda de Vilafranca posava més fàcil el tall de trànsit, hi havia més espai... L'objectiu era millorar la festa, encara que no es va entendre així”**, recorda Alfredo Villa dels seus primers contactes amb l'entitat veïnal.

Al principis dels anys 90, el Carnaval es va convertir en un altre important element cohesionar del barri del Tacó. L'any 1989, amb l'apadrinament de la Societat Sardanista Dansaires Vilanovins, sortien a les Comparses de Vilanova i la Geltrú les primeres banderes de l'Associació de Veïns del Tacó. El repte era important perquè no només es partia de la inexperiència, sinó amb la inèrcia dels veïns de participar en altres societats carnavalesques. Però malgrat els nervis i els entrebancs, la primera incursió del Tacó al Carnaval va ser un èxit, que es va anar alimentant durant els anys següents. De fet, l'any següent, el barri es va aventurar a participar a l'Arrivo del rei Carnestoltes amb una estètica molt allunyada de l'actual. Sense plataforma o carrossa però amb molta participació de veïns i amics del barri, l'associació de veïns va passejar al costat del rei del Carnaval la seva protesta contra l'ampliació del cementiri municipal que volia dur a terme l'Ajuntament amb l'oposició del barri. Vestits de negre i organitzats en nínxols individuals i en parella, els veïns van iniciar una tradició que ja compta amb prop d'un quart de segle d'història ininterrompuda. Els carnivals següents van apostar per una temàtica més alegre, de manera que van intentar fugir de la invisibilitat que els organitzadors consideren que van tenir el primer any: volien demostrar que podien fer alguna cosa diferents, que podien fer un carnaval ben lluït i ho van aconseguir amb una carrossa d'inspiració en el film Aladí que va impactar i va servir per convertir l'Arrivo del Tacó en un referent, i també en una diana de les crítiques per ultratge a l'essència del carnaval vilanoví. Però la carta de presentació va funcionar i el nombre de participants a l'Arrivo es va anar incrementant. De fet, l'afició va calar fons en l'esperit del barri, molt carnavalesc, i el Tacó ha aportat al Carnaval de Vilanova i la Geltrú fins a quatre colles diferents, impulsades i integrades per veïns i veïnes, un orgull per a un barri de poc més de 1.500 veïns.

Més tard, però en la línia de la forta tradició carnavalesca que es va arrelar en el veïnat, l'Associació del Tacó va crear una activitat de cloenda del Carnaval que, seguint amb la tradició satírica i irònica de la festa, reparteix premis entre entitats,

polítics i persones del barri que han destacat per alguna acció durant l'any anterior. Sota el nom de la Nit dels Òskars, el Tacó ha destacat en la programació del Carnaval vilanoví amb un acte nou, tot i que amb disset anys d'història.

El carrer de la Fuensanta va guanyar el concurs d'engalanament de carrers del Carnaval del Tacó. Any 1991. Foto: família Martínez Bascuñana

Més enllà d'aquestes festes emblemàtiques que permeten la visualització del barri per la resta de la ciutat, les entitats del barri conjuntament amb el Centre Cívic van incorporar la celebració d'altres moments festius com Sant Jordi, Sant Joan, la Castanyada, el Nadal... La recuperació de la cultura popular, de les tradicions, del sentit comunitari de la festa contribueixen a la cohesió social i mostren l'arrelament a una comunitat, a un barri, a una ciutat.

Pel que fa a l'esport, cal esmentar que en la dècada dels 70 i els 80 l'esport va passar a integrar-se dins la cultura popular; tant és així, que en les festes més importants com la Festa Major, se celebraven esdeveniments esportius amb àmplia participació de tot el barri. Isidre Llobet recorda: **“En el mes d'agost, quan tothom estava de vacances, arribaven les festes del barri del Tacó. Entre els actes organitzats, hi havia la cursa popular, que, amb el suport de Patronat de Promoció Cultural i Esportiva Municipal, feia que els meus companys i jo ens trobéssim per córrer. I anàvem a la cursa per a donar-ho tot i demostrar al veïnat tot el que durant l'any no podien veure i només sabien mitjançant la premsa. Actualment després de quaranta anys, el meu germà i jo sempre que podem seguim organitzant i participant, encara que de manera simbòlica, a la cursa del barri.”**

Les curses pels carrers del barri tenien l'esperit festiu i esportiu del moment. És a partir d'aquí que un grup de joves va passar a formar part del llavors anomenat Patronat de Promoció Cultural i Esportiva Municipal (PPCD). Tenien la seva seu per a les pràctiques esportives al Pavelló Municipal d'Esports de la plaça de les Casernes, les més rellevants l'atletisme i la gimnàstica. És des d'aquest marc i concretament en l'esport de l'atletisme que es van promocionar diferents nois i noies del barri i de veïnat proper que entrenaven plegats a la zona, en les especialitats de carreres com els germans Isidre, Josep Maria, Núria i Montse Llobet, Jordi Delgado, Juanjo Rubira i les veïnes Isabel Herrera i Rosi Pérez, o en l'especialitat de llançaments amb Alfonso Ramos i Alfredo Villa, i el saltador Ricardo Ramos entre d'altres. Formaven unes sagues familiars que van assolir molts títols en diverses disciplines, i que conformaven una part de l'elit de l'atletisme català, que ens representava en l'àmbit estatal i internacional en diverses categories. Tots aquests fets van situar el barri en les primeres planes dels diaris esportius de l'època.

Era gran l'interès i la inquietud que movia aquest jovent del barri en la pràctica esportiva de l'atletisme i fins i tot van aconseguir que s'habilités una zona per realitzar els seus entrenaments de l'especialitat de llançaments, l'anaven condicionant ells mateixos i estava situada al costat del carrer dels Crespellins.

Tota aquesta colla d'atletes tenien passió pel seu esport i van participar en les reivindicacions per la construcció d'unes pistes d'atletisme a la ciutat. Vestits amb xandall, els atletes de la vila assistien als plens municipals, com a mesura de protesta. El president de l'AV Tacó, Alfredo Villa recorda: **“les forces de l'ordre de l'època ens van dir que no podíem entrar al ple de l'Ajuntament perquè no anàvem vestits de persona...”**. Eren anys on no era encara costum veure la indumentària esportiva fora de les instal·lacions esportives. Les pistes d'atletisme municipals, de cendra, es van inaugurar l'any 1980 i l'avenç que les va convertir en pistes de material sintètic va tenir lloc l'any 1985.

Una de les curses atlètiques de la Festa Major del barri, a finals dels anys 70

De l'altre esport estrella, que en va ser la gimnàstica, en ressalten dues dones que en diferents generacions van dur el nom del barri i de la ciutat al més alt nivell. Es tracta de l'Encarna Adsuar, veïna de l'Armanya, que va participar en les Olimpíades de Los Àngeles l'any 1984 i Ester Moya, que tenia vincles i casa familiar al barri que va ser olímpica a Sidney l'any 2000.

També en d'altres especialitats com l'handbol o el futbol a l'escola Ginesta sota l'impuls de professors com Alejandro Zamora, entre d'altres, es van viure èpoques d'esplendor. Amb la voluntat d'augmentar el nivell de promoció i el potencial del futbol escolar i també el del federat, es van unificar, els anys 90, l'Escola de Futbol del Garraf, l'Escola de Futbol del Tacó i la del club esportiu Alondra amb una única entitat, la Unió d'Esport Base Vilanova, la Fundació.

La pràctica del futbol ha estat i continua sent una bona eina de cohesió, també en el cas de la nova immigració. No fa gaires anys s'havien celebrat diversos partits i lliguetes amb un clar exemple de bona pràctica social, amb una gran participació de membres de diversos orígens, principalment de l'Àfrica Negra.

Equip de futbol amb veïns del barri, als anys 70. Foto: Jordi Delgado

Equip de futbol del Club d'Amics del Tacó, als anys 80. Foto: Juan Romero

L'equip de futbol del barri, a mitjans dels anys 90. Foto: Juan Romero

Participació de membres de diversos orígens, principalment de l'Àfrica Negra, als anys 2000

Les lluites reivindicatives

L'arrel obrera del barri, els seus orígens modestos i la seva ubicació perifèrica han fet que la història del Tacó hagi estat lligada a una llarga llista de lluites reivindicatives. A les primeres batalles veïnals per aconseguir els serveis bàsics, per aconseguir la pavimentació dels carrers i la construcció de les voreres, aviat s'hi van sumar altres lluites d'àmbit més ampli.

Un nou traçat per a l'autopista del Garraf

Una de les primeres gran batalles del barri va ser en contra de la proposta del traçat inicial de l'autopista del Garraf, que es plantejava com a desdoblament de la variant de la C-246, i que, malgrat que l'Ajuntament preveia una gran plataforma de cobertura d'aquesta infraestructura, com a mesura correctora de l'impacte al seu pas entre el Tacó i el Griffi, el veïnat ho consideraren una amenaça per al Tacó. D'aquella aventura, destaca la mobilització del barri, però sobretot la força que va exercir per mobilitzar la resta de la ciutat, que no es trobava afectada directament per l'obra. Antonio Rubira era el president de l'Associació de Veïns en aquell moment i recorda com per primer cop el Tacó va aconseguir unir l'acció de totes les associacions de veïns de Vilanova i la Geltrú:

“L'Ajuntament no estava disposat a renunciar al traçat inicial, tot i que allò significués que s'havien de construir fins a vuit carrils entre el barri del Tacó i la cimitera. Com a contraprestació ens asseguraven que en la plataforma de formigó que cobriria l'autopista al seu pas pel Tacó es construirien equipaments per al barri. A nosaltres això no ens convenia de cap de les maneres. Les primeres trobades les vam tenir amb l'Associació de Veïns de La Collada, que també es trobava afectada pel traçat i amb la de les Roquetes, de Sant Pere de Ribes. Perquè allò era un perjudici per a tota la ciutat i havia d'implantar-se tota la ciutat per evitar un projecte que no s'aguantava per enlloc perquè era més car, tenia un impacte brutal en el territori i afectava moltíssim la mobilitat de la ciutat durant les obres ja que s'hauria d'haver tallat la variant de Cubelles”. Rubira explica que també van parlar amb als partits polítics perquè s'impliquessin, perquè arribaven unes eleccions i els interessava que els candidats es comprometessin públicament. Les accions van donar els seus fruits, tot i que no van ser únicament reunions i pressions públiques. Els diumenges es van convertir en una nova rutina, processó de Cubelles a Sant Pere de Ribes per la carretera, a pas molt lent, per provocar retencions i incidències en el trànsit que fessin veure a les administracions que no hi estaven disposats a acceptar el projecte.

L'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú havia organitzat, com a complement de l'exposició pública del document de Criteris, Objectius i Solucions Generals per a la revisió del Pla General, col·loquialment denominat Avanç de revisió del Pla General, una exposició anomenada VILA-ENLLÀ. Del 21 de desembre de 1990 al

27 de gener de 1991, es va instal·lar en una gran carpa a la plaça del Mercat, pensada no només com espai expositiu sinó també com a fòrum de debat, amb sessions temàtiques sobre l'evolució de la ciutat en els 20 anys d'aplicació del que era el primer pla general en democràcia, i especialment sobre les propostes de futur. Un dels temes més polèmics d'aquell procés va ser la proposta de traçat de la segona fase de l'autopista del Garraf, infraestructura que llavors acabava a Sitges. La proposta de traçat de l'A-16 plantejada a l'Avanç, era el desdoblament de la variant de la C-246 (actual C-31) no en tot el seu recorregut sinó fins a la carretera de l'Arboç (BV-2115) on, agafant la traça d'aquesta, es solucionava l'enllaç amb Cubelles perquè vorejava pel nord els barris dels Sis Camins i Santa Maria de Cubelles.

El gener de 1993 es va presentar l'Avantprojecte del tram de l'autopista A-16 entre Sitges i Coma-ruga, amb el corresponent estudi d'impacte ambiental. La seva proposta bàsica coincidia amb el traçat de l'anomenada Cota 125. El document incorporava, com a alternatives, les altres dues propostes estudiades i debatudes abastament en el llarg i polèmic període de discussió explicat: una anomenada alternativa Vilanova Centre que coincidia amb la proposta de desdoblament de la variant de l'Avanç de revisió del Pla General, i l'altra anomenada alternativa Vilanova-Est, que va ser la que va motivar les profundes discussions al municipi veí de sant Pere de Ribes. El període d'informació pública de l'Avantprojecte va revifar de nou la polèmica i els debats, però amb la proposta bàsica escollida per l'avantprojecte, els veïns del Tacó i la majoria d'associacions de veïns de la ciutat van veure reforçats els seus arguments.

La contaminació i el Griffi

El progrés i la prosperitat al barri van topar-se sempre amb un dels conflictes més greus que ha viscut el Tacó al llarg de la seva història. La cimitera de Vilanova i la Geltrú es va inaugurar l'any 1926 i ha passat per diverses mans, des de Griffi fins a Valenciana de Cementos i Cemex. Amb prop d'un segle d'història a l'esquena, la fàbrica ha estat coneguda popularment com la 'Griffi', ja que sempre ha treballat amb aquesta marca comercial de ciment blanc.

La convivència d'una fàbrica de ciment i d'un polígon industrial es feia cada cop més incompatible amb la proximitat d'un nucli urbà, principalment, pels incompliments de les normatives mediambientals. El barri del Tacó durant anys va ocupar un dels primers llocs en el rànquing dels nuclis urbans més contaminats de Catalunya, la qualitat de l'aire va estar en moltes ocasions per sobre dels límits establerts a causa de les emissions de pols que es generaven des del polígon industrial Masia d'en Barreres, i molt especialment des de la cimitera, segons dades de la Generalitat de Catalunya, i concretament de la Direcció General de Qualitat Ambiental.

La lluita contra la contaminació que patia el nord de Vilanova i la Geltrú es va intensificar als anys 2000, coincidint amb l'increment de la producció de ciment pel boom de la construcció i amb la impunitat de l'acció industrial que denunciaven els veïns i els ecologistes.

Segons les dades oficials de la Generalitat, l'any 2006 es va superar el valor límit diari per a la protecció de la salut humana 111 vegades d'un total de 150 dies mesurats, quan el màxim de superacions admeses era només de 35 vegades en 365 dies. Aquell any, com tants altres, també es va superar en més d'un 50% el valor límit anual per a la protecció de la salut humana. Després de molts anys insistint perquè s'apliqués una solució definitiva, l'Associació de Veïns va demanar la implicació de la resta d'entitats veïnals de la ciutat i de l'Agrupació per a la Protecció del Medi Ambient de Vilanova i la Geltrú (APMA), així com dels grups polítics locals. I per primer cop, el març de 2008 els veïns i veïnes del Tacó van sortir a manifestar-se per denunciar els nivells de contaminació per pols de ciment que patien. Amb pancartes demanant la destitució de la direcció general de Qualitat Ambiental de la Generalitat, els manifestants deien: **“la paciència se'ns ha esgotat”**. La visibilització de la protesta al carrer va coincidir amb la resolució favorable a la llicència ambiental de Cemex que va emetre la Generalitat, una decisió que va caure com un gerro d'aigua freda sobre el barri, que no entenia la decisió de l'administració. El president de l'Associació de Veïns, Alfredo Villa, lamentava que l'administració **“hagi deixat passar una ocasió d'or per exigir a Cemex que apliqui les correccions necessàries per reduir les emissions de pols”** i anunciava que els veïns ja no estaven disposats “a fer un pas enrere”, segons recollia el diari El Punt. Van ser mesos molt intensos de negociacions durant els quals els veïns van aconseguir un compromís de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú, que no sempre havia tingut una postura ferma en aquest assumpte, que buscava sempre l'equilibri entre el suport als veïns i a l'empresa. En aquell moment, l'Ajuntament ja estava fent el seguiment ambiental de l'empresa, i va pressionar perquè es col·loqués un captador de partícules PM10 prop de la fàbrica, i va obrir un expedient per afectacions a la salut ambiental de l'activitat de CEMEX. Per altra banda, el fet que l'activitat de la fàbrica estigués inclosa dins de l'annex I de la Llei d'Intervenció Integral Ambiental LIA, i que donava les competències sobre l'activitat a la Generalitat, dificultava l'acció municipal sobre aquesta.

El consistori es va enfrontar directament a la Generalitat de Catalunya en defensa del veïnat i perquè l'empar que l'administració autonòmica donava a la cimentera deixava sense marge de maniobra a l'Ajuntament per intentar fer complir la normativa mediambiental. El temps tornava a donar la raó al veïnat sobre la mala praxis de la cimentera i, a mitjans de setembre de 2008, es produïa l'avaria més greu de les que hi ha registrades a la ja desapareguda fàbrica. La cimentera Cemex va provocar una forta emissió de partícules de pols, un núvol blanc va tenyir tot el barri i la fàbrica va haver d'aturar la seva producció. L'expulsió de ciment va

tenir lloc arran d'una avaria a la torre de ciclons del fons de la fàbrica, que va quedar obstruïda pel mateix material. La fugida de pols va durar uns cinc minuts, els suficients per enfarinar completament el barri i perquè les partícules arribessin a la major part de Vilanova i la Geltrú. De fet, a la plaça de la Vila va ser palpable la precipitació de partícules de pols de ciment.

Escenes de les manifestacions veïnals contra la contaminació de la cimentera. Anys 2007 i 2008. Foto: AV Tacó

Fugida de pols durant l'accident de 2007. Imatge de l'impacte que va tenir sobres els cotxes de barri. Foto: Manuel Carrillo

Des de l'agrupació ecologista APMA, que es va implicar en la lluita veïnal, també es va exigir arran d'aquest greu accident la retirada de l'autorització ambiental a Cemex i la concessió del Registre EMAS i que se sancionés l'afer per considerar-lo "un error greu de funcionament, que es produeix en unes instal·lacions obsoletes, sense seguretat i amb filtres caducats", segons recull un comunicat de l'entitat. El fet que la solució de l'obstrucció de material en una de les xemeneies el resolgués l'empresa desembussant amb aire comprimit i enviant el problema en forma de pols directament sobre la població va ser titllat d'"intolerable" per l'opinió pública, però finalment les sancions no van arribar i els expedients de la Generalitat no van implicar cap mesura restrictiva per a l'empresa.

La lluita per la millora de la qualitat de l'aire al barri del Tacó va provocar un fort desgast entre la població i en el si de l'Associació de Veïns, que guarda el mal gust de boca de no haver aconseguit el suport de la Generalitat en una reivindicació justa. La fàbrica de ciment va tancar, a la primavera de 2009, i en aquell moment sí que va reconèixer que les instal·lacions eren obsoletes. La crisi econòmica va aconseguir el que anys de protestes i de medicions de pol·lució no havien aconseguit. La sensació de derrota moral que va tenir l'AV s'ha vist compensada amb uns nivells de qualitat de l'aire similars als de qualsevol altre punt de la ciutat i amb la seguretat que, sense la pressió del veïnat i el suport d'organitzacions ecologistes, el tancament de la fàbrica s'hagués pogut allargar encara molts més anys.

Actualment, l'Ajuntament té presentat un recurs al Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, perquè es retiri definitivament la llicència d'activitats a Cemex, i aquesta activitat ja no pugui repetir-se en aquestes instal·lacions.

La pressió del cementiri municipal

La convivència amb el cementiri municipal no va representar inicialment cap problema per al barri, tret de les pors puntuals i habituals dels més petits. El barri i els veïns han fet vida al costat del cementiri: els infants han anat a l'escola veient des del pati l'entrada dels cotxes funeraris, els joves han estudiat secundària en un institut que hi compartia paret, alguns anys abans, els nens i les nenes havien fet la catequesi a la capella del cementiri...

La relació de veïnatge no havia representat grans conflictes fins que van arribar les ampliacions. Als anys 80, l'Ajuntament va impulsar una ampliació de l'equipament cap al barri perquè el cementiri es quedava sense espai, però es va comprometre amb el veïnat que aquella seria l'última intervenció perquè el consistori es posava a treballar en la construcció d'un nou cementiri als afores de la ciutat. Ja s'havia aprovat en el Pla General d'Ordenació Urbanística la reserva de terrenys aquest efecte, al costat de l'autopista del Garraf.

A finals dels anys 90, però, una nova ampliació va indignar els veïns. L'empresa concessionària del servei funerari va alertar l'equip de govern que acabava d'accedir a l'Ajuntament, l'any 1999, que ja no hi havia espais lliures al cementiri i que si no s'aprovava una ampliació no hi podrien assumir més enterraments. Tot i el compromís anterior, les obres es van fer perquè l'amenaça era greu i es va arribar a un acord amb els veïns perquè l'ampliació es fes cap a la zona esportiva i no cap a el barri:

"Vam demanar que ja que es feia l'obra, s'arrangés la façana posterior del cementiri i que la zona dels vials que hi ha entre la rambla Sant Jordi i l'avinguda dels Països Catalans es convertissin en zones verdes per evitar que es poguessin proposar noves ampliacions", puntualitza Villa. Malgrat que es va fer la modificació del Pla General per a la requalificació d'aquests terrenys, el veïnat continua reclamant, vint anys després, que la concessionària i l'Ajuntament converteixin aquesta zona d'arbustos i brutícia en les zones verdes que es van prometre amb aquella ampliació.

Però la de l'any 2000 tampoc no va ser l'última ampliació que es va plantejar al barri, perquè uns anys després, la situació es va repetir al cementiri, però en aquella ocasió, l'oposició dels veïns va ser frontal i radical: **"Ens tornaven a prometre una zona enjardinada a canvi d'una nova ampliació del cementiri, aquest cop una ampliació soterrada que proposava nínxols subterranis als actuals jardins de la façana principal, i ja ens va semblar una presa de pèl, perquè encara no havien fet les que havien promès cinc anys abans"**, recorda Villa. La solució, en aquesta ocasió, es va trobar en una remodelació interior: l'enderroc dels nínxols més antics i la construcció de nous edificis amb major capacitat.

La preocupació dels veïnat, però, no s'ha esvaït, perquè la construcció del nou cementiri ha desaparegut de les agendes polítiques i una possible ampliació continua planejant sobre el barri com una espasa de Dàmocles.

Un futur ple de reptes i possibilitats

Una identitat tan marcada com la del barri del Tacó s'ha convertit en el seu tret diferencial i augura un futur pròsper al barri. Tot i així, més de mig segle després de les barraques originàries, en algunes ocasions veïns i veïnes encara han de respondre a preguntes sobre la delinqüència i les drogues al barri, tot i que aquests fenòmens no han tingut ni més ni menys presència a la zona que a la resta de la ciutat. I és que els estigmes marquen i costen de desfer malgrat el pas dels temps i la feina feta, i s'instal·la en el pensament col·lectiu per alimentar-ne el mite.

El patrimoni comú del barri ha estat el sentit de pertinença i de suport de la comunitat, i així ha de ser reconegut en benefici de les generacions actuals i de les generacions futures. En una societat cada cop més plural és indispensable assegurar una interacció harmònica i una voluntat de les persones per viure juntes. La diversitat és un dels motors del desenvolupament, entès no solament com a factor de creixement econòmic sinó també com a mitjà perquè les persones accedeixin a una existència intel·lectual, afectiva, moral i espiritual més satisfactòria. Les experiències viscudes en primera persona tenen el poder d'afavorir la inclusió i el pluralisme cultural creat dia a dia al barri; aquesta és la resposta que encaixa millor amb la vitalitat històrica d'aquest veïnat.

El futur del barri passarà també, inevitablement, pel desenvolupament urbanístic del polígon industrial Masia d'en Barreres i del sector residencial del Llimonet. Aquest nou nucli, que es va acabar d'urbanitzar l'any 2010, va consolidar l'obertura de les comunicacions del barri amb la resta de la ciutat, una reivindicació constant entre el veïnat, que fins fa un parell d'anys, només tenien dues vies de comunicació amb l'exterior del barri: l'avinguda de Vilafranca i el carrer dels Crespellins.

El desenvolupament dels terrenys residencials que hi ha entre la zona esportiva i la variant C-31 són un altre dels creixement futurs que es preveuen al barri, tot i que l'esclat de la bombolla immobiliària ajorna aquest sector sine die. Caldrà vetllar per que, quan s'impulsi, no trenqui l'estètica i la idiosincràsia del barri, i al mateix temps permeti dignificar un espai que sovint s'ha convertit en abocador il·legal i aparcament incontrolat.

L'AV, de ben segur, estarà amatent perquè l'administració local esmerci una especial atenció en aquesta zona, encara necessitada d'inversions tant en l'espai públic com en les propietats privades atès que el tram històric recorregut ha propiciat l'envelliment del parc d'habitatges. Continuarà vetllant perquè les administracions destinin els recursos necessaris, ajuts o incentius, per poder modernitzar les construccions i atraure una població més jove.

Després d'una història compartida amb complicitats i desencontres, present i futur proporcionen i proporcionaran noves oportunitats que el veïnat, l'AV i l'administració local treballin plegats amb l'objectiu comú que el barri del Tacó es senti definitivament integrat al nucli urbà, de forma clara i decidida, no només urbanísticament, sinó també socialment, econòmicament i culturalment.

Aquest és només un breu repàs a la fundació d'un barri carregat de grans històries personals, impossibles de recollir totes, d'il·lusions compartides i d'un futur per escriure amb moltes més mans i veus.

BIBLIOGRAFIA

Diario de Villanueva y Geltrú. De 1954 a 1972.

Altadill, M.; Barbacil, J; Bernadó, S.; Pinzellades de les activitats físiques i esportives a Vilanova i la Geltrú. Ajuntament de Vilanova i la Geltrú. 2007

Carbonell, V.; Castells, A.; Sabater, J. Els carrers de Vilanova i la Geltrú: L'expansió del segle XX . 1991

Inventari del patrimoni històric, arquitectònic i ambiental de Vilanova i la Geltrú Diputació de Barcelona. 2009-2010.

Català, R.; Barbacil, J.; Barbacil, C.; Foradada, M.; Carbonell, V.; Moya, B.; Castells, A.; Sabater, J.; Virella, J.; Virella, X.; Carrers en femení singular. Ajuntament de Vilanova i la Geltrú. 2002

Garcia, Xavier; Arquebisbe Armanyà. Col·lecció Els barris d'Adigsa, número 13. Editat el 1995. Benestar Social de la Generalitat de Catalunya

Pla Parcial d'Ordenació del Tacó Any 1963

Pla General d'Ordenació Municipal 1981

Diagnosi de l'Exclusió i Vulnerabilitat Social a Vilanova i la Geltrú. Novembre 2011. Oficina Tècnica VNG Inclusió – Ajuntament de Vilanova i la Geltrú
Jahanbegloo, Ramin. L'imperatiu intercultural. Arcadia. 2008

Col·labora:

Amb el Suport de:

 Generalitat de Catalunya
**Departament de Benestar Social
i Família**
Direcció General per a l'Immigració

**Diputació
Barcelona**

